

ΣΑ172

Οι αρχαιολογίες
της πολυτέλειας
και ο κόσμος των
απολαύσεων στην
κλασική Ελλάδα

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΠΛΑΝΤΖΟΣ

Δομή του Σεμιναρίου:

- ▶ Εισαγωγικά (12/3)
- ▶ Πολυτέλεια και τρυφηλός βίος (19/3)
- ▶ Κόστος, αξία, εγχρήματες οικονομίες (26/3)
- ▶ Υλικότητα και αρχαιολογική ερμηνεία (2/4)
- ▶ Πολυτέλεια και ταυτοτικές πρακτικές (9/4)
- ▶ Τεχνικές συγγραφής εργασιών (16/4)
- ▶ Μελέτη / σύνθεση (23/4)
- ▶ Παρουσιάσεις εργασιών (14/5-11/6)

Δομή του Σεμιναρίου:

- ▶
- ▶
- ▶ **Κόστος, αξία, εγχρήματες οικονομίες (26/3)**
- ▶ Υλικότητα και αρχαιολογική ερμηνεία (2/4)
- ▶ Πολυτέλεια και ταυτοτικές πρακτικές (9/4)
- ▶ Τεχνικές συγγραφής εργασιών (16/4)
- ▶ Μελέτη / σύνθεση (23/4)
- ▶ Παρουσιάσεις εργασιών (14/5-11/6)

Πολυτέλεια:

- ▶ πολύς + τέλος (= [μεταξύ άλλων] χρήμα, αξία [σπατάλη, μεγαλοπρέπεια, υψηλό κόστος])

Πολυτέλεια:

- ▶ Η επιτελεστική απόλαυση αγαθών και τρόπων ζωής, μέσα από στάσεις, χειρονομίες και στρατηγικές κοινωνικής διάκρισης και αποκλεισμού
- ▶ Η πολυτέλεια είναι *διαδικασία*:
 - ▶ Ενσώματη
 - ▶ Επιτελεστική
 - ▶ Πολιτισμικά καθορισμένη και καθοριζόμενη

Πολυτέλεια:

- ▶ πολύς + τέλος (= [μεταξύ άλλων] χρήμα, αξία
[σπατάλη, μεγαλοπρέπεια, υψηλό κόστος])
- ▶ τρυφή (> θρύπτω = θραύω, κομματιάζω |
θρύπτομαι = κομματιάζομαι, «σπάω»), ακκίζομαι

Πολυτέλεια:

- ▶ Κοινωνική δυναμική
- ▶ Λογοθετική πρακτική
- ▶ Δυσερμήνευτη
- ▶ Δυσανάγνωστη
- ▶ Αυτοσκοπός (απόλαυση – τρυφή)
- ▶ Μέσο (κοινωνική διάκριση – *distinction*)

Διάκριση:

- ▶ Σύνολο στρατηγικών – εκούσιων ή ακούσιων – με σκοπό την κοινωνική προβολή και ανέλιξη
- ▶ Μη μετρήσιμο – πολιτισμικό – κεφάλαιο: «καλό γούστο», πολυτέλεια, πνευματικό status
- ▶ «Συμβολική βία» – επιβολή της αισθητικής των υψηλών λίγων στους πολλούς
- ▶ Φυσικοποίηση και εσωτερίκευση της ηγεμονικής αισθητικής
- ▶ Λογοθετικές πρακτικές κοινωνικής ιεράρχησης και αποκλεισμού
- ▶ Pierre Bourdieu, *La distinction : Critique sociale du jugement* (1979).

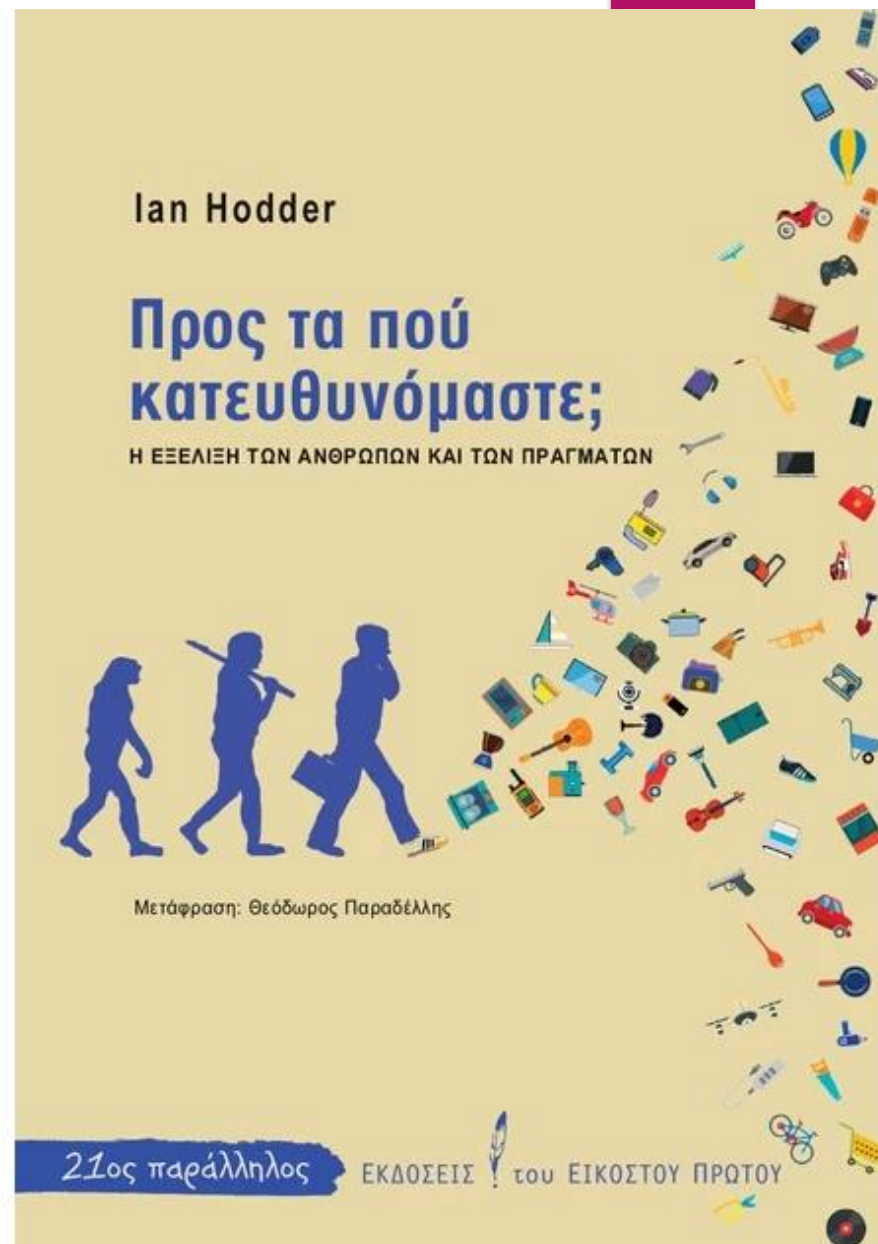
Υλικότητες της οικονομίας:

- ▶ Νευροανατομία του ανθρώπινου εγκεφάλου (πλαστικότητα, αργή ανάπτυξη, λειτουργικές νευρωνικές διασυνδέσεις, εξωμητρική ωρίμανση): προδιάθεση προς την υλική εμπειρία, απτικότητα, ανάδραση
- ▶ Ο πολιτισμός ως εξελικτική, δυναμική, υλική διαδικασία (δίκτυο σημασιών)
- ▶ Σύστημα κοινωνικών και φυσικών οικολογιών, προτύπων, θεσμών, και ιδεολογιών που είναι αποτέλεσμα βιολογικών δομών και διαδικασιών πριν και μετά τη γέννηση του ατόμου
- ▶ Οι νευρωνικές, απτικές, και συναισθητικές αντιδράσεις του ανθρώπου στο οικοπεριβάλλον του μαθαίνουν να επιθυμεί, να αισθάνεται, να θυμάται, να αυτοπροσδιορίζεται μέσα από τη δημιουργία και τη συσσώρευση «πλούτου»

Εξέλιξη:

- ▶ Σωρευτική βιοκοινωνική διαδικασία
- ▶ Υλικο-πολιτισμική εξέλιξη
- ▶ Πραγματική συνύφανση
 - ▶ Προσαρμογή
 - ▶ Πληροφορία
 - ▶ λογοθεσία
- ▶ «Πρόοδος» - «Ελευθερία»: παραγωγή / κατοχή υλικών πραγμάτων & κατανάλωση ενέργειας
- ▶ Επινόηση / ανάλωση τεχνολογίας

- 300.000-100.000: «αδρανής» εξέλιξη
- 12000-8000: συνύφανση με τον κόσμο των υλικών πραγμάτων («πολιτισμός»)
- Μόνιμη κατοίκηση, παραγωγή, ιδιοκτησία, αποθησαυρισμός

Υλικός πολιτισμός:

- ▶ Εγγενείς, σύμφυτες συμβολικές δομές
- ▶ Το ανθρώπινο σώμα (πολυ-αισθητηριακό σύστημα διάδρασης με το φυσικό περιβάλλον) ενεργοποιεί τις σημασίες των πραγμάτων μετατρέποντάς τες σε ιδεολογία, πίστεις, αντιλήψεις, αναμνήσεις, επιθυμίες
- ▶ Επινόηση του παρελθόντος
- ▶ Επινόηση του χρόνου ως γνωσιακού πεδίου (το παρελθόν ως αναμονή του μέλλοντος)
- ▶ Υλικότητες – Ιδέες – Κοινωνικότητες («συναρθρώσεις»)
- ▶ Υλικά πράγματα = συναρθρωτικά σύμβολα (Renfrew, “constitutive symbols”)

Πλούτος:

- ▶ Πολιτισμική κατασκευή
 - ▶ Συμβολική αξία
 - ▶ Συναρθρωτική αξία (αξίες, ιεραρχήσεις)
- ▶ Υλικότητα της συνύφανσης
- ▶ Ιδεολογία της προόδου
 - ▶ 1750-1900 μ.Χ.
 - ▶ Αποικιοκρατία
 - ▶ Ιμπεριαλισμός
 - ▶ Φιλελευθερισμός (ελευθερία, ισότητα, κοινωνική δικαιοσύνη, λαϊκή κυριαρχία)

Πλούτος:

Αποθησαυρισμός

- ▶ Από τις οικονομίες της ανταλλαγής στην παραγωγή πλεονάσματος
- ▶ Οικονομίες της αγοράς και της υπεραξίας: τεχνολογία, «πρόοδος»
- ▶ Μεταλλική οικονομία: εργαλείο και αυτοσκοπός (εξειδίκευση, πλεόνασμα)

Το μέταλλο ως συναρθρωτικό σύμβολο των ανθρώπινων κοινωνιών

Ινδιάνοι συλλέγουν χρυσάφι από ορυχείο κοντά σε ποταμό.
1535-48 μ.Χ.

Αγορά:

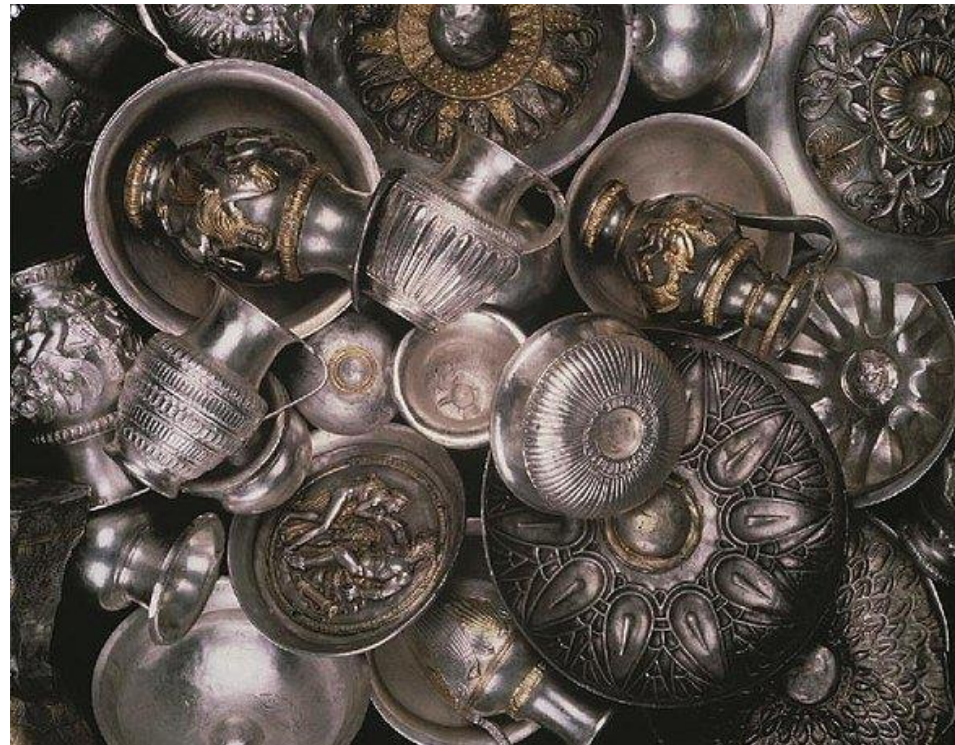
- ▶ Αγαθά
- ▶ Υπηρεσίες
- ▶ Κεφαλαιουχικά προϊόντα (χρηματιστήριο)

Αρχαία ελληνική οικονομία:

- ▶ Οικιακή οικονομία + οικονομία της αγοράς
- ▶ Κερματοφόρος / μεταλλική: μονάδα αξίας, συναλλαγματική αξία, αποθησαυρισμός
- ▶ Βασικές αρχές:
 - ▶ Ατομική ιδιοκτησία (πολίτες, μη πολίτες, άνδρες, γυναίκες, δούλοι)
 - ▶ Οικονομική ελευθερία των πολιτών
 - ▶ Κοινωνική χρήση του πλούτου
 - ▶ Δημόσιες παρεμβάσεις (ρύθμιση αγορών)
 - ▶ Φορολογία

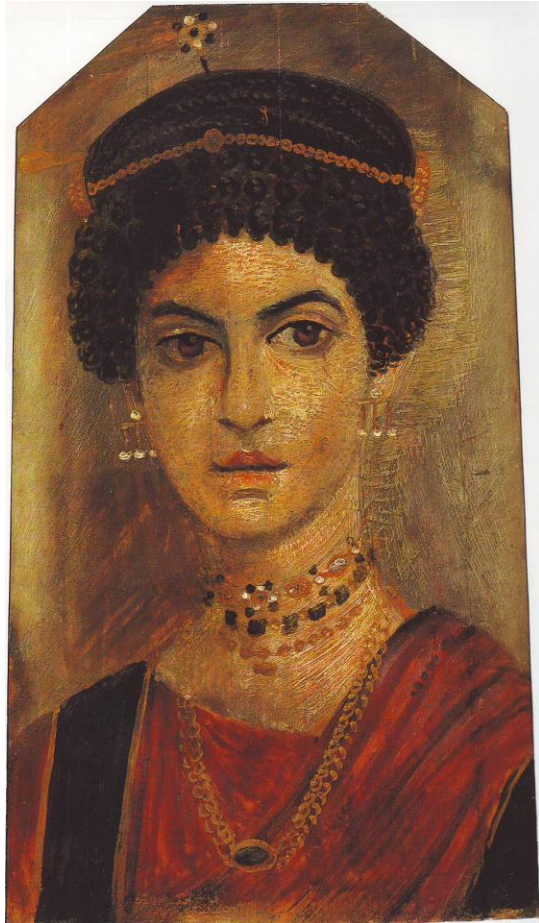
Μεταλλική οικονομία:

- ▶ Εγγενής αξία μετάλλων
- ▶ Μονάδα βάρους (άργυρος) = μονάδα αξίας
- ▶ Φαινόμενα υπεραξίας περιορίζονται σε περιόδους κρίσης ή σε μεταγενέστερες περιόδους (πολυτέλεια, «τέχνη»)
- ▶ Λουκιανός (2^{ος} αι. μ.Χ.): «πλούτος» = 4 φιάλες και 8 δακτύλιοι

ΑΤΤΙΚά νομισματικά βάρη

- ▶ Δραχμή = 4,31 γρ.
- ▶ Οβολός = 0,65 γρ.
- ▶ Τετράδραχμον = 4 δραχμές
- ▶ Δίδραχμον = 2 δραχμές («στατήρ»)
- ▶ Ημίδραχμον = 3 οβολοί («τριώβολον»)
- ▶ Ημιωβόλιον = $\frac{1}{2}$ οβολός.
- ▶ Μνα = 100 δραχμές
- ▶ Τάλαντο = 60 μναί (6000 δραχμές).

Συγκριτική αξία χρυσού – αργύρου:

- ▶ 7^{ος} αι. π.Χ. $X = A$
- ▶ 6^{ος} αι. π.Χ. $X = 13 \frac{1}{3} A$
- ▶ τ. 5^{ου} αι. π.Χ. $X = 15 A$
- ▶ 4^{ος} αι. π.Χ. $X = 10 A$
- ▶ 3^{ος} αι. π.Χ. $X = 9 A$

Έσοδα από την κατάλυση της Περσίας:

- ▶ 331 π.Χ.: 40.000 τάλαντα χρυσού και αργύρου από τα Σούσα
- ▶ 330 π.Χ. 120.000 τάλαντα χρυσού και αργύρου από την Περσέπολη (720.000.000 δρχ = 3.000 τόνοι)
- ▶ Συνολικά: 4.680 τόνοι αργύρου έως το 330 π.Χ.
- ▶ Περαιτέρω έσοδα από την κατάκτηση της Σογδιανής, της Βακτρίας και της Ινδικής.

IG ii² 839, στ. 80-88:

- ▶ 116 δρχ. αφιερώματα (ομοιώματα μερών του σώματος, π.χ. οφθαλμοί)
- ▶ Φιάλη 100 δρχ
- ▶ 18 δρχ σε νομίσματα
- ▶ 15 δρχ. θυσία
- ▶ Απώλεια 6%
- ▶ 8.5 δρχ. έξοδα ανίδρυσης στήλης λογοδοσίας
- ▶ 12 δρχ. αμοιβή τεχνίτη (7%)
- ▶ Οινοχόη 183.5 δρχ
- ▶ 2 δρχ υπόλοιπο